

Bijlage. Tijdsdocument 2025

Overlijden van paus Franciscus– Conclaaf – paus Leo XIV

Een selectie uit de kranten

Niet te geloven! Een half uur na mijn mail naar Albert van der Kaap met de bespreking van de film *Conclave* begonnen de klokken te beieren in de Katarinakerk aan de overkant van het plein waar ik woon. En bleven maar beieren, luiden en luiden. Meteen komt ook het bericht binnen: paus Franciscus is overleden, paasmaandag 21 april 2025, 7,35 u. Hij werd 88 jaar. Boek en film *Conclaaf* worden meteen werkelijkheid, sneller dan verwacht, sneller dan gedacht!

Gisteren, Paasdag, zegden wij nog tegen elkaar bij de pauselijke zegen ‘urbi et orbi’: “Het lijkt net of hij zich in leven houdt tot bij deze paasviering. Een echte levende dode!”

Het Vaticaan heeft de doodsoorzaak van paus Franciscus bekendgemaakt. De kerkleider stierf aan een beroerte en hartfalen

Wat al mijn kennissen en ongetwijfeld miljoenen anderen onbegrijpelijk vinden: de laatste persoon die hij gesproken heeft is dat super schijnheilig stuk politicus van een Vance, die alleen maar naar Rome gekomen is voor de foto, waarmee hij nu, zoals bedoeld, kan pronken. Een feit dat hij zonder enige twijfel politiek zal misbruiken bij zijn achterban. Trouwens, telkens ik op het scherm een gesprek zie met al dan niet evangelische christenen in de VS, kan ik mijn ogen en oren niet geloven! Daarover verder meer door **Ian Buruma**.

Waarom moest Vance, die zich katholiek noemt, op dat specifieke ogenblik met zijn familie naar het Vaticaan en de doodzieke paus?

Eén aspect waarvan ik nog nooit gelezen had, maar terugvind in het boek van Michiel Vos (Nederlandse schoonzoon van Nancy Pelosi, voorzitter van het Huis van Afgevaardigden tot 2023.)

Vos is op bezoek bij een zeer rijke dame, die miljoenen dollars heeft gedoneerd aan democratische presidentskandidaten. Fragment uit zijn boek:

Hoofdstuk 13. Vanity Wall. Amerika = een muur van ijdelheid.

“Dit is toch een Rembrandt?” Haar Rembrandt hangt boven de schouw naast de foto's van haar met Barack, Bill en Joe en met Bill in de tuin van het Witte Huis. Die portretten van hen met de president zijn een symbool van macht. Ze vertegenwoordigen de power en zekere macht die je hebt. Dat wil zeggen, je vertrouwdheid met en je nabijheid met politici, met presidenten vooral geeft je een groot aanzien en zekere macht over andere mensen().*

(*). Michiel Vos, *Vos in de VS*, Amsterdam, Hollands Diep, 2024 6de druk, 289 blz. – e-boek

En dat waarde lezers is de verfoeilijke reden van reis en foto's.

Dit vond je niet in onze kranten, ook niet in New York Times.

Niemand van vrienden en collega's in onze omgeving was naïef genoeg om te denken dat hij handelde uit pure vroomheid of diepe godsvruchtige overtuiging!

Paus wordt zaterdag begraven

Op paaszondag wenste Franciscus de 35.000 gelovigen op het Sint-Pietersplein een vrolijk paasfeest. Het waren zijn laatste publieke woorden. Nadien maakte hij voor de laatste keer een rit in de pausmobiel tussen de aanwezigen. Voorzichtig wuifde hij naar het publiek,

De uitvaartplechtigheid van paus Franciscus zal zaterdag plaatsvinden..

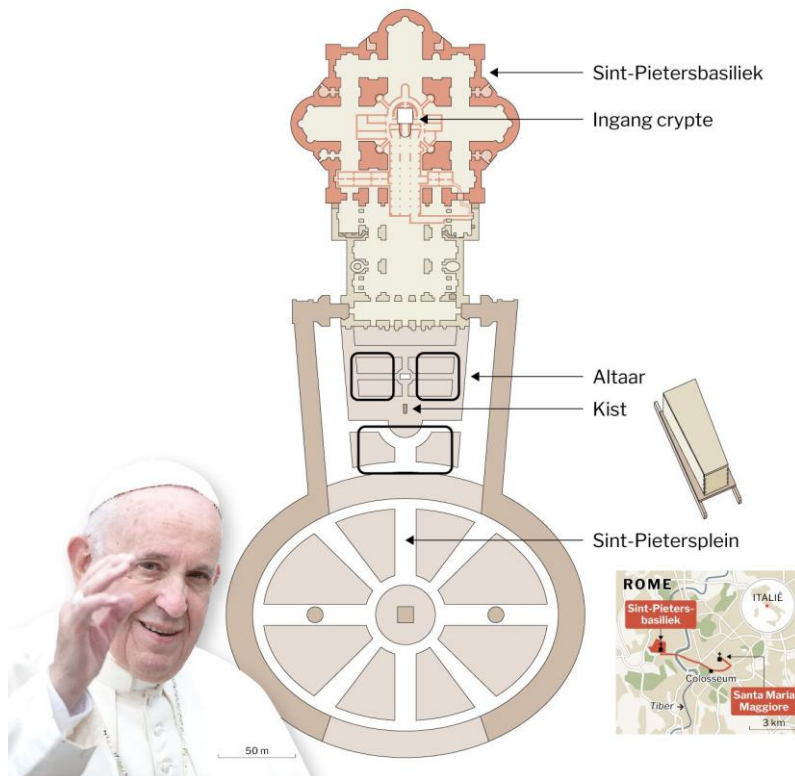
Paus Franciscus wordt zaterdag 26 april begraven met een sobere katholieke dienst op het plein voor de Sint-Pietersbasiliek. Tal van wereldleiders, zoals Trump, Zelensky en Von der Leyen, zijn erbij.

Daarna wordt hij begraven in de basiliek Santa Maria Maggiore, waar hij zelf dagelijks ging bidden. Dat verzoek stond uitdrukkelijk in zijn testament. In regel wordt de paus in het Vaticaan zelf begraven.

Nu de paus overleden is, verkeren de katholieke kerk en het Vaticaan in ‘*sede vacante*’ (lege stoel) – tijdelijk is er geen formele leider. Tot Franciscus’ opvolger is gekozen, is de officiële macht in handen van het college van kardinalen, dat geen grote beslissingen neemt. Ongeveer twee weken na de pauselijke begrafenis begint in het Vaticaan het conclaaf, de verkiezing van een nieuwe paus. Van de **252** kardinalen die daaraan deelnemen, zijn er **135** stemgerechtigd, omdat ze jonger zijn dan 80.

Het conclaaf is met veel geheimzinnigheid omgeven. Het is een geheim stemproces achter de gesloten deuren van de Sixtijnse Kapel. Het woord komt van het Latijnse ‘*cum clave*’, wat ‘met de sleutel’, of ‘op slot’ betekent. De kardinalen zullen daar stemrondes houden totdat zij bij een tweederdemeerderheid overeenstemming over een nieuwe paus hebben bereikt. België telt twee kardinalen: **Jozef De Kesel** (77) en **Dominique Mathieu** (61) – die laatste is sinds 2021 **de aartsbisschop van Teheran-Isfahan in Iran**.

(lijkt wel op het onverwachte verschijnen van kardinaal Vincent Benitez in *Conclave!* <[LINK LEGGEN](#)> [Conclave](#))

Onmiddellijk gaan de geruchten volop hun gang en worden de kanshebbers of *'papabili'* getipt. Niet iedere kardinaal is daar overigens blij mee: men zegt immers dat wie als *'papabile'* het conclaaf binnengaat, er zeker niet buitenkomt als paus.

“Wie weet kiezen de kardinalen, na een paus uit Latijns-Amerika, straks wel voor een opvolger uit Azië. Aartsbisschop van Tokio, Tarcisio Isao Kikuchi, die ook voorzitter is van de internationale hulporganisatie Caritas Internationalis, zou een goede kans maken.”

Lijst wereldleiders die naar begrafenis komen dicht aan

Veel wereldleiders hebben hun komst naar de begrafenis van paus Franciscus bevestigd. Namens de Europese Unie zullen Commissievoorzitter Ursula von der Leyen en voorzitter van de Europese Raad Antonio Costa aanwezig zijn. Namens Duitsland zakt aftredend kanselier Olaf Scholz af naar Rome. De Franse president Emmanuel Macron zegde al eerder vanmorgen toe. Ook ons vorstenpaar koning Filip en koningin Mathilde zal in de Sint-Pietersbasiliek de plechtigheid bijwonen. De Amerikaanse president Donald Trump, de Oekraïense president Volodymyr Zelensky vliegen ook naar Italië, net als de Argentijn Javier Milei.

Paus Franciscus krijgt sobere plechtigheid met één houten kist: hoe zal de begrafenis verlopen? 25 april 2025 om 11:30

De stad Rome treft voorbereidingen om meer dan 200.000 bezoekers te ontvangen die de uitvaartplechtigheid van paus Franciscus willen bijwonen. Zijn begrafenis, in openlucht op het Sint-Pietersplein voor de gelijknamige basiliek, zal ook te zien zijn op grote schermen op het plein zelf en op pleinen in de buurt. De hotelprijzen in de buurt van het Vaticaan klommen de voorbije dagen tot 2.500 euro.

Op zijn uitvaart worden zeker 170 staatshoofden en regeringsleiders verwacht. De Amerikaanse president Donald Trump, de Argentijnse president Javier Milei uit Franciscus'

geboorteland, de Oekraïense president Volodymyr Zelensky en Europees Commissievoorzitter Ursula von der Leyen wonen de begrafenis bij. Voor België zijn koning Filip en koningin Mathilde aanwezig in Rome, net als premier Bart De Wever. Opvallend: het **Nederlandse koningspaar** past wegens de vieringen van Koningsdag. Nochtans is koningin **Máxima** niet alleen **katholiek**, maar bovendien een **landgenote** van de overleden paus Franciscus.

Er komt ook een hoge delegatie van Al Azhar, de belangrijke instelling voor de soennitische islam in Caïro, naar het afscheid van de leider van de katholieke wereldkerk die erg openstond voor interreligieuze dialoog. Ook de hoofdabbijn van Rome en de voorzitter van de Joodse Gemeenschap van Rome komen naar het Vaticaan. De Israëlische premier Benjamin Netanyahu stuurde pas na drie dagen een officieel rouwbericht, het Israëlische ministerie van Buitenlandse Zaken deed dat vroeger, maar die tweet werd snel geschrapt. Israël lustte de striemende kritiek van de paus op de uitroeiingscampagne in Gaza niet. In zijn laatste pauselijke zegen 'urbi et orbi' op paaszondag, sprak Franciscus nog van een "schandalige situatie".

Rozenkrans

De paus, die niets moest hebben van pronkerige luxe, krijgt een sterk vereenvoudigde uitvaartmis, onder leiding van Giovanni Battista Re, deken van het college van kardinalen. De 91-jarige Italiaan zal de verkiezing voor een nieuwe paus niet kunnen leiden, omdat hij niet langer stemgerechtigd is. Het conclaaf begint tussen 5 en 10 mei, onder leiding van staatssecretaris Pietro Parolin, de Vaticaanse nummer twee.

Na de viering wordt de kist niet bijgezet in de crypte onder de Sint-Pietersbasiliek, maar ten grave gedragen in de (eveneens pauselijke) basiliek van Santa Maria Maggiore, in de Romeinse wijk Monti.

Hij wilde ook maar in één kist van hout en zink, en niet zoals zijn voorgangers in drie in elkaar passende kisten worden begraven, en al zeker niet op een verhoog worden gezet. Hij kreeg een rood priesterkleed aan, waarvan de kleur symbool staat voor de liefde en het bloed dat Christus voor alle mensen vergoot. De overleden paus draagt een witte stola en een bisschopsmijter. In zijn kist zal ook de 'rogito' worden gelegd, een tekst met een korte samenvatting van zijn pontificaat.

Uit Franciscus' testament bleek dat een anonieme weldoener de kosten van zijn begrafenis in de Santa Maria Maggiore draagt.

Conclaaf

Een van de twee Belgische kardinalen die mee de nieuwe paus mogen kiezen, is afkomstig uit Damme. Dominique Mathieu (61) is nu de aartsbisschop van Teheran-Isfahan, het enige katholieke bisdom in Iran. Hij werd vorig jaar (2024) tot kardinaal benoemd.

"Het is een vriendelijke, aimabele man die heel veel talen spreekt. Jaren na zijn priesterwijding is hij uiteindelijk naar het Midden-Oosten vertrokken, naar Libanon waar hij in een klooster deel uitmaakte van de minderbroeders conventuelen. Hij is dan naar Rome getrokken, nu woont hij in Iran. Hij spreekt Latijn, Nederlands, Duits, Engels, Italiaans, wat Arabisch,... Dus hij heeft hij een erg grote kijk op de wereld, maar hij is erg bescheiden en toegankelijk."

"Hij is 1 van de 135 kardinalen die mee kunnen kiezen wie het best geschikt is om paus te worden. Ik weet niet of hij daarvoor in aanmerking komt. Maar hij zal het in elk geval van

heel dichtbij meemaken." Ook zijn link met Damme blijft Mathieu behouden. "Zijn vader en zus wonen nog in Damme.

Mathieu werd geboren in Aarlen, maar groeide op in het West-Vlaamse Damme.

Net als Franciscus van Assisi, die ook een inspiratiebron was voor de pas overleden paus, ijvert ook Mathieu ervoor om de islam en het christelijke Westen met elkaar te verbinden.

Sinds 2021 is Mathieu aartsbisschop van Teheran-Isfahan. Dat is het enige katholieke bisdom in Iran, het telt ongeveer 60.000 gelovigen. "De herder van een kleine kudde", noemde Mathieu zichzelf in het maandblad *Pastoralia*.

Dominique Mathieu wordt door paus Franciscus benoemd tot kardinaal.

Het conclaaf in 2013 dat leidde tot de verkiezing van paus Franciscus.
7 mei 2025: begin conclaaf, 133 stemgerechtigde kardinalen, grootste aantal ooit
21 u zwarte rook

7 mei Annebeau Hofkens

Kardinalen beginnen eerste dag van conclaaf met misviering in Sint-Pietersbasiliek.
Het is aannemelijk dat het conclaaf beslist dat een nieuwe paus het beleid van Franciscus verder mag zetten.

De eerste stemronde leverde alleen zwarte rook op, dus geen paus, tot grote teleurstelling van de tienduizenden toeschouwers op het plein.

8 mei 2025

De 133 kardinalen die moeten stemmen over een nieuwe paus zouden ondertussen terug in de Sixtijnse Kapel samengekomen moeten zijn. Volgens het Vaticaan zou de tweede stemronde plaatsvinden rond 10.30 uur.

Vanaf vandaag kan er viermaal op één dag worden gestemd - tweemaal in de ochtend en tweemaal in de namiddag. Na de eerste stemming rond 10.30 uur komt er alleen rook uit de Sixtijnse Kapel als die wit is en er dus een nieuwe paus is gekozen.

8 mei 2025 om 22:36. Een Amerikaan in het Vaticaan.

De Amerikaanse kardinaal **Robert Prevost** is de nieuwe paus. Prevost, (69), geboren in Chicago, was jarenlang missionaris in Peru en voormalig bisschop van Chiclayo, in Peru,. Hij kiest de naam **Leo XIV**, een verwijzing naar een sterk sociale kerk. Tijdens zijn eerste toespraak riep hij op tot wereldvrede. (Leo XIII is de paus van de sociale **encycliek Rerum Novarum** in 1891)

Zichtbaar geëmotioneerd en soms met trillende stem sprak hij donderdagavond zo'n 100.000 gelovigen en nieuwsgierigen toe op het volgestroomde Sint-Pietersplein in Rome, als de 267ste paus en leider van de katholieke wereldkerk

De nieuwe paus sprak de menigte in Rome toe in vlot Italiaans, en bracht een boodschap van Christus' vrede. "Aan alle volkeren en aan de hele wereld, vrede zij met jullie! God houdt van jullie allemaal, en het kwaad zal niet zegevieren." Hij pleitte voor een "ontwapende en ontwapenende vrede" – een sterke vredesboodschap op een moment van verschillende grote gewapende conflicten in de wereld.

Voor het eerst komt de leider van bijna 1,4 miljard katholieken uit de Verenigde Staten, waar zo'n 20 procent van de bevolking zich als katholiek omschrijft. Maar meer nog dan met het Westen wordt Prevost met Latijns-Amerika geassocieerd. Prevost oogstte van het Sint-Pietersplein een daverend applaus toen hij overschakelde op het Spaans, om een speciale groet te brengen aan Chiclayo, zijn oude bisdom in Peru.

Sinds januari 2023 woont hij in Rome. Franciscus haalde hem naar het Vaticaan om het machtige dicasterie voor de bisschoppen te leiden. Zijn nieuwe functie maakte Prevost niet alleen vertrouwd met de werking van de Romeinse Curie, het bestuursapparaat van het Vaticaan, maar leverde hem ook brede naambekendheid op. Het dicasterie overziet veel

bisschoppelijke benoemingen, en Prevost leerde zo veel kardinalen kennen. Ook vergezelde hij wijlen paus Franciscus op verschillende internationale reizen.

Het is gebruikelijk dat een paus een nieuwe naam kiest. De naam Leo XIV wordt gezien als een verwijzing naar de voorganger met deze naam, paus Leo XIII. Die kerkleider schreef in 1891 de beroemde encycliek *Rerum Novarum*, die dieper inging op de erbarmelijke situatie van de arbeidersklasse en onder meer ijverde voor een rechtvaardig loon en solidariteit met de zwakkeren, de sociale lijn die ook de bekende priester Adolf Daens uit Aalst volgde.

Missionaris

“Behalve iemand die de sociale leer van de kerk wil verspreiden, hecht de nieuwe paus Leo XIV ook veel belang aan synodaliteit, of horizontaal overleg binnen de katholieke kerk

Welke richting gaat het uit met de katholieke kerk, en waarom kozen de kardinalen voor hem?

Met een augustijn krijgt de kerk een profeet van de vrede als paus

Met paus Leo XIV zit er een augustijn in het Vaticaan. Wat betekent dat voor de kerk en de wereld? De augustijnen staan niet bekend als progressief.

“Deze man kan zelfs een positieve invloed hebben op president Trump.”

Paus Leo XIV tijdens een mis in de Sixtijnse Kapel vrijdag

De augustijnen, die hun leven baseren op de ‘regel van Augustinus’, zijn als kloosterorde minder bekend dan de jezuïeten of de benedictijnen. Ze onderscheiden zich van de twee andere ordes door de nadruk die ze leggen op samen dingen doen. “De benedictijnen zijn de oudste orde”, zegt Van Geest. “Zij leven een heel monastiek, naar binnen gekeerd leven. De augustijnen daarentegen volgen dus de regel van Augustinus. Die zegt dat alles moet gebeuren in dienst van de gemeenschap.”

Dauphin

Deze paus zal ongetwijfeld de traditie van Franciscus voortzetten, maar hij zal de rust wat terugbrengen in de kerk, denkt Van Geest

De kardinalen hebben met deze keuze het algemeen belang van de kerk voor ogen gehad, vindt hij.

“Kijk, deze man belichaamt veel werelden. Hij is een Amerikaan én een Zuid-Amerikaan. Hij is een bestuurder. Op zijn 46ste werd hij al generaal-overste van de augustijnen. Dat is nog altijd een orde met 3.000 religieuzen. Ze hebben scholen, een universiteit, opvanghuizen voor vluchtelingen, een onderzoeksinstituut in Rome. Als je aan zo’n grote instelling leiding hebt gegeven, kun je iets. Franciscus benoemde hem tot een van de belangrijkste curiekardinalen, waardoor hij eigenlijk zijn dauphin (‘kroonprins’) werd. Dat ze hem na **vier stemrondes** al gekozen hebben, geeft hem ook gezag. Bijna alle kardinalen, of ze nu conservatief of progressief zijn, zien in hem de beste man om de kerk te leiden.”

LEES OOK [Leo XIV zal voor katholieke Maga-aanhangers geen bondgenoot zijn](#)

Trumps vicepresident, J.D. Vance, noemt zichzelf sinds 2019 katholiek.

Hier weer in Rome na de verkiezing van paus Leo XIV. Foto, noodzakelijk voor zijn ‘wal van de ijdelheid’.

Maar de echt conservatieve vleugel kan toch niet blij zijn met deze man? Hoewel Prevost een Amerikaan is, kwamen uit de omgeving van president Donald Trump vooral zure reacties.

De Amerikaanse vicepresident J.D. Vance en minister van Buitenlandse Zaken Marco Rubio hebben maandag, vergezeld door hun echtgenotes, gesproken met paus Leo XIV, hun landgenoot die voorheen door het leven ging als Robert Prevost. Vance bracht onder meer een gepersonaliseerd shirt mee van de Chicago Bears, het football-team van de thuisstad van de paus.

De Amerikaanse vicepresident had vervolgens ook een ontmoeting met aartsbisschop Paul Richard Gallagher, de "minister van Buitenlandse Zaken" van de paus, zo meldt het Vaticaan. "De twee mannen verwelkomden de goede bilaterale betrekkingen en wisselden van gedachten over actuele internationale kwesties, in de hoop dat in conflictgebieden het humanitair recht en het internationaal recht zullen worden gerespecteerd en er een onderhandelde oplossing zal worden gevonden tussen de betrokken partijen", aldus dezelfde bron.

Robert Prevost werd verkozen na vier stemrondes, en kreeg meer dan 100 van de 133 stemmen achter zijn naam.

Ine Roox. Vanuit Rome. 9 mei 2025 om 22:36

Van zijn pauselijke voorgangers erft Leo XIV ook de gebrekkige aanpak van seksueel misbruik binnen de kerk.

Ook de pas overleden paus Franciscus, vaak geprezen als een sociaalvoelende kerkleider, slaagde er niet in een nultolerantiebeleid inzake misbruik echt af te dwingen bij de top van de katholieke kerk. Het is afwachten of paus Leo XIV wél een daadkrachtig antwoord op een in de kerk wijdverspreid probleem zal formuleren.

Maar de echt conservatieve vleugel kan toch niet blij zijn met deze man? Hoewel Prevost een Amerikaan is, kwamen uit de omgeving van president Donald Trump vooral zure reacties. Van Geest: “En toch denk ik dat Trump naar deze paus beter zal luisteren, precies omdat hij een Amerikaan is. Daar heeft de president toch net iets meer respect voor. Natuurlijk zitten ze helemaal niet op dezelfde lijn, maar deze paus is een slimme diplomaat, die heel goed kan luisteren. Ik denk dat hij toch een positieve invloed kan hebben op de president. Het zou in elk geval de wereldvrede bevorderen als de leider van de belangrijkste hard power in de wereld een beetje luistert naar de leider van de belangrijkste soft power.”

Is de nieuwe paus nu progressief of conservatief?

Jan De Volder 18 mei 2025 om 23:59. *Godsdiensthistoricus, faculteit Theologie en Religiewetenschappen, KU Leuven.*

Is Leo XIV progressief of conservatief? Die vraag klonk vorige week in alle Vlaamse media door. Progressief betekent dan pro abortus, euthanasie, homohuwelijk, draagmoederschap, vrouwelijke priesters ... Conservatief is wie daar tegen is. De ondertoon, en vaak ook de expliciete boventoon, daarbij luidt: “Conservatief is slecht, progressief is goed”.

Die tweedeling is simplistisch. Als de kerk de waardigheid van migranten verdedigt, wordt ze gezien als ‘links’ en ‘progressief’. Als ze de waardigheid van het ongebooren leven verdedigt, is ze ‘rechts’ en ‘conservatief’. Nochtans geeft ze twee keer invulling aan de evangelische imperatief om het op te nemen voor de zwakken.

De zwart-witte tegenstelling doet geen recht aan de complexe werkelijkheid. Elke paus moet in de eerste plaats de kern van het geloof bewaren (*conservare*) en doorgeven (*tradere*).

Tegelijkertijd moet hij zich ook meten met de maatschappelijke en filosofische uitdagingen van de tijd die de zijne is.

Liberale vrijheden

Daarbij zijn verschillende houdingen mogelijk: ofwel bied je weerstand aan iedere nieuwe evolutie, zoals nogal wat orthodoxe kerken doen; ofwel ga je mee met maatschappelijke evoluties, zoals het anglicanisme en heel wat protestantse kerken doen. Er is een derde mogelijkheid, die zeker sinds het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965) de houding is van de rooms-katholieke kerk: je gaat in dialoog met je tijd, en je onderscheidt wat je moet behouden en wat kan evolueren. Dat is een complex proces.

Historisch is de tweedeling een erfenis van de negentiende eeuw. De katholieke kerk voelde zich thuis in het ancien régime, dat door de Amerikaanse en Franse Revolutie was omvergegooid. Ze deed er lang over om zich te verzoenen met een bestel dat gebaseerd is op democratie en liberale vrijheden. Politiek stelde de katholieke kerk zich conservatief, zelfs

reactionair op. Uitgerekend de ervaring in België leerde haar dat katholicisme wel degelijk kon gedijen in een liberale democratie.

Ook tegenover de ontwikkeling van de wetenschap heeft het katholicisme zich lang defensief opgesteld. Het **antimodernisme** kende nog een hoogtij onder **Pius X** (1903-1914), maar uiteindelijk leerde de kerk de waarde van wetenschappelijke vooruitgang te onderkennen, en ging ze ermee in dialoog. Waar sommige protestantse kerken theorieën als evolutieleer en de 'big bang' radicaal afwijzen als antichristelijk, gaat de katholieke theologie ermee aan de slag in haar denken. Op de sociaal-economische as ontwikkelde de katholieke kerk een originele derde weg, tussen het *laisser-faire* van het bourgeois kapitalisme en de linkse staatsdominantie in.

De kerk zei ja tegen privé-bezit, maar ook tegen het recht van arbeiders om zich te verenigen in vakbonden en mutualiteiten, en was voor een bemiddelende rol voor de overheid. Die 'sociale leer van de kerk', zeg maar de katholieke maatschappijvisie, ontwikkelde zich vanaf *Rerum Novarum* (1891) van paus Leo XIII – die Leo XIV inspireerde bij zijn naamkeuze – werd later door alle pausen aangevuld, tot aan de encycliek *Laudato Si'* (2015) van **Franciscus**. Het is uitkijken naar de eerste sociale encycliek van Leo XIV, wellicht gewijd aan artificiële intelligentie (AI).

Splijtzwammen

Culturele verschillen spelen mee. In de westerse cultuur is er begrip gegroeid voor zelfbeschikking. Niet alleen gewone gelovigen, maar ook bisschoppen, zoals de Belgische, pleiten voor een open houding tegenover homoseksuele relaties. Franciscus trachtte die deur voorzichtig te openen met *Fiducia Supplicans*. Maar dat botste op verzet uit het Afrikaanse continent, en niet alleen daar. Kardinaal Ambongo van Congo bepleitte dan wel weer pastorale openheid voor mensen in een polygame relatie. In de Verenigde Staten is er polarisatie over de vraag of je katholieke pro-choice politici de communie moet weigeren. Dergelijke kwesties blijven een splijtzwam en het is uitkijken hoe paus Leo XIV ermee omgaat.

Dan zijn er nog binnenkerkelijke kwesties. Houdt de kerk van Rome vast aan de gewoonte om uitsluitend celibataire mannen tot het priesterambt toe te laten? Dat maakt de spoeling soms erg dun, maar er bestaat veel aarzeling om die traditie op te geven. Ze heeft de kerk tenslotte geen windeieren gelegd. Moeten vrouwen worden toegelaten tot het gewijde ambt? Bijvoorbeeld als diaken, zoals dat in de middeleeuwen bestond, weliswaar louter voor vrome en celibatair levende vrouwen? Ook in die discussie heeft Franciscus niet getrancheerd. Ten slotte is er nog de liturgie. Het moet gezegd dat klassiekere vormen van liturgie opnieuw aantrekkingskracht uitoefenen op jongeren. Beatmissen hebben afgedaan, wierook is terug in. De eerste dagen van paus Leo XIV toonden alvast een grotere eenheid met de traditie, zowel vestimentair als in het gebruik van het Latijn. Tegenover Franciscus is Leo zeker een stuk klassieker.

Maakt dat alles hem tot een conservatief en dus minder populair? Dat is allesbehalve zeker, in een wereld waarin velen hunkeren naar houvast en authenticiteit.

Wat is er in godsnaam gebeurd met de Amerikaanse katholieken?

Ian Buruma 7 mei 2025. *Historicus en schrijver van onder meer 'Het Churchillcomplex' (Atlas Contact).*

Ooit stemden katholieken in de VS massaal op **John F Kennedy** (1960 - vermoord 1963), nu gaat hun voorkeur naar Donald Trump, schrijft Ian Buruma. Hun mentaliteit laat zich samenvatten als: ‘[Wij houden van wapens, God dus ook.](#)’

Soms past een paus precies in zijn tijd. De progressieve Vaticanum II-hervormingen van Paus **Johannes XXIII** vonden plaats toen **The Beatles** de wereld veroverden. **Johannes Paulus II** was de juiste paus om het wankelende Sovjet-imperium een flinke duw naar het einde te geven. Kunnen we in het tijdperk van Trump een reactionaire populist verwachten als opvolger van Franciscus?

De kans daarop is gering, aangezien veel van de kardinalen die daarover beslissen, door Franciscus zijn benoemd. Toch zullen sommige conservatieve katholieke lobbyisten hun uiterste best doen om de progressievere ideeën van Franciscus terug te draaien – zijn verdraagzaamheid tegenover homoseksuelen, zijn aandacht voor de armen, zijn zorg over klimaatverandering, en last but not least, zijn kritiek op het beleid van Donald Trump. Veel van die rechtse lobbyisten komen uit de VS en de meesten van hen zijn pro Trump. Die zogenoemde Maga-katholieken beschikken over veel geld en hebben machtige vrienden.

Trump's voormalige adviseur Steven Bannon gaat door voor een strenge katholiek. Volgens hem was Franciscus een anti-Amerikaanse marxist, die moet “branden in de hel” omdat hij massa-immigratie zou hebben aangemoedigd, zich niet had verzet tegen de controle van de Chinese communistische partij op de rooms-katholieke kerk in dat land, en andere zonden.

[JFKennedy, de antichrist](#)

Wat is er gebeurd met Amerikaanse katholieken? Ooit werden zij beschouwd als de relatief progressieve christenen in de VS. In 1960 stemde meer dan 80 procent op John F. Kennedy, en niet alleen omdat hij de eerste katholieke president van de VS was. Sommige protestanten beschouwden Kennedy dan weer als de antichrist. Vorig jaar kreeg Joe Biden, een veel vromere katholiek dan JFK, maar 49 procent van de roomse stemmen.

De “roomse stem” is net zo min eenduidig als de “joodse stem”. Er bestond altijd een kloof tussen conservatieve katholieken die Nixon verkozen boven JFK en progressieve gelovigen. JFK zelf zei daarover: “De nonnen zijn voor mij, de bisschoppen voor Nixon.” Maar de verschuiving naar rechts en extreemrechts onder Amerikaanse katholieken is opmerkelijk. Het slinken van de kerk heeft daar iets mee te maken. Minder jonge mensen hebben zin om priester te worden, en wie dat wel nog wil, is overwegend conservatief. Volgens een onderzoek van de Catholic University of America noemde 68 procent van de aankomende priesters zichzelf in de jaren 60 “theologisch progressief”. Dat is nu nog maar 20 procent. De rest vindt zich “conservatief”, en zelfs “zeer conservatief.”

[Lees ook](#)

[“Jongeren willen een paus die verder gaat dan Franciscus”](#)

[Klassen- en rassenverschil](#)

Er zijn meer redenen voor de verrechtsing van de katholieke kerk in de VS.

Klassenverschillen spelen een rol, en dat betekent in Amerika onvermijdelijk ook **rassenverschillen**. De Democratische Partij kreeg vroeger veel stemmen in de zuidelijke staten, met name van witte kiezers die niet behoorden tot de hoogopgeleide, welvarende elites. Die kiezers waren in cultureel opzicht conservatief, maar steunden een progressief economisch beleid.

Toen kwamen de jaren 60: seks, drugs, en rock-'n-roll, Vaticanum II, en wat gewis nog belangrijker was, burgerrechten voor zwarte Amerikanen. Als gevolg liepen veel katholieken, en vooral ook evangelische christenen, over naar de Republikeinen, die een culturele contrarevolutie beloofden: orde op straat, kerk op zondag, geen seks buiten het huwelijk, zeker niet tussen mensen van hetzelfde geslacht en – in bedekte termen natuurlijk – de handhaving van witte suprematie. Daarom stemden veel behoudende christenen in 1968 op Nixon, en een halve eeuw later op Trump. Ras was ook hier van belang. Katholieke Trump-stemmers waren overwegend wit, katholieke zwarten en latino's stemden veeleer op Biden.

Het Amerikaanse hooggerechtshof telt vijf extreem conservatieve rechters. Uiterst links: Sonia Sotomayor.

Er zijn natuurlijk nog heel wat liberale en progressieve katholieken in de VS, onder wie een aantal kardinalen. Maar de invloed van extreemrechtse katholieken die de sociale verworvenheden van de vorige eeuw ongedaan willen maken, is enorm toegenomen. Bannon en Stone zijn daar alleen de meest platvloerse voorbeelden van. Belangrijker zijn de vijf extreem conservatieve rechters in het **hooggerechtshof**.

Bijbels en geweren

Theologie telt uiteraard mee in de christelijke contrarevolutie. Katholieken waren altijd al fel tegen abortus, volgens hen begint het leven met de conceptie. Protestanten tilden daar minder zwaar aan, maar zij schaarden zich achter katholieken in hun gemeenschappelijke streven om overheidsgeld los te krijgen voor confessionele scholen. Maar strenge katholieken en evangelische christenen vonden elkaar meer dan ooit in de cultuurstrijd die begon met Nixon en die nu het land meer en meer in twee kampen verdeelt.

Aan de ene kant staan de relatief hoogopgeleide, min of meer seculiere bewoners van de grote steden die zich soepel opstellen tegenover de seksuele moraal, immigratie, en genderdiversiteit, maar die streng oordelen over racisme, homofobie, islamofobie, en andere xenofobieën. Aan de andere kant staan de lager opgeleide Amerikanen die geloven in de kerk, in een duidelijk onderscheid tussen man en vrouw en in hun recht om wapens te dragen. Antiracisme zien ze vaak als een bedreiging van hun status als witte meerderheid, en zij storen zich minder aan de fobieën die het progressieve kamp zo intens bezighouden.

Dat die cultuurstrijd ook een klassenstrijd is, bleek uit de opmerking van **Barack Obama**, die in 2009 een deel van zijn politieke tegenstanders afdeed als mensen “die zich vastklampen aan hun bijbels en hun geweren”, de mensen kortom die **Hillary Clinton** later de *deplorables* noemde.

Verbanden die in de cultuuroorlog vaak worden gemaakt zijn niet altijd logisch. Donald Trump zei in 2020 dat de vrome Joe Biden “tegen God” was, en “tegen wapens”.

Wij houden van wapens, en God dus ook. Voor een verwoede cultuurstrijder is dat verband volstrekt duidelijk. Dat veel katholieken dat nu ook geloven is, wel, *deplorable*.

Toevoeging

*De VS evolueren in zorgwekkend snel tempo naar wat de prominente cultuurfilosoof **Karl Popper** (1902 – 1994) een ‘gesloten’ (dus niet-democratische) maatschappij noemt.*

*De allereerste vereiste van een ‘open maatschappij’ is de scheiding der machten, zoals die in de 18de eeuw door **Montesquieu** is vastgelegd.*

Die is de facto opgeheven door de recente uitspraken van het eenzijdig samengestelde Hooggerechtshof. Dit is door de Founding Fathers bedoeld als bewaker en controle-orgaan van de ‘checks and balances’ van het land.

*Dan heb je het wispelturig, totaal onberekenbaar en brutaal machtshongerige optreden van president Trump. Die lijkt zijn rol in zijn televisiereeks *The Apprentice* verder te spelen ... op wereldniveau en als een mondiale bedreiging van zowat alle wereldwijde verhoudingen en instellingen die er bestaan, van de moorden in Gaza tot de oorlog Rusland-Oekraïne. Hij streefde notabene naar de eerstvolgende Nobelprijs voor de Vrede! Heeft hij voor 2025 gelukkig niet gekregen!*

Nooit eerder was er in de geschiedenis van de VS een presidentiële administratie die, zoals, nu volledig uit onbekwamen bestond. Eén voorbeeld: Kennedy, zoon van de vermoorde Bobby, als minister van Volksgezondheid. Alle bekwame mensen zijn weggebullebaakt, van FBI tot CIA.

Daarmee is het nog niet afgelopen. Trump ontpopt zich in toenemende mate als alleenheerser. Hij laat (als Stalin voor hem) de geschiedenis herschrijven, laat (school)bibliotheeken en boekenbezit censureren, bijvoorbeeld de jeugdboeken van Mark Twain, als Tom Sawyer en Huckleberry Finn.

Machtsgrepen: Usurpeert de situatie van voorzitter van het Kennedy Center for the Performing Arts, de grootste en belangrijkste cultuurorganisatie van het land.

Alleenheerser? Hij wordt nu al vergeleken met de Romeinse keizer Caligula. “Die benoemde zijn paard tot consul.” Trump bouwt een nieuwe “prachtige” reusachtige balzaal aan het Witte Huis.

Kortom: wordt ongetwijfeld vervolgd!

Jos Martens, augustus - oktober 2025